A&G KRONIEK

Nieuwsbrief van de Vereniging Ambacht & Gereedschap oktober 2019 nr. 58

NAJAARSBIJEENKOMST

Zaterdag 9 november 2019
Zalencentrum Parkstaete
Parkstraat 3, Velp (bij Arnhem)

Van de voorzitter

Eindelijk is het dan zover en kunnen we in het najaar wederom een ledenlijst publiceren die naar verwachting tegelijk met de Gildebrief zal worden verstuurd. In verband met de consequenties van de nieuwe privacy-wetgeving heeft een en ander veel langer geduurd dan we hadden voorzien. Zoals in diverse oproepen uit het recente verleden werd verwoord hebben we immers van ieder lid schriftelijke toestemming nodig zijn/haar gegevens in een ledenlijst te mogen publiceren. Deze door onze vereniging gevoerde actie heeft uiteindelijk geresulteerd in een respons van om en nabij 200 leden. Dit betekent dat ongeveer de helft van het totale ledenbestand van A & G niet op de lijst voor zal komen. Niettemin hebben we geoordeeld dat langer wachten niet wenselijk is omdat het alweer vier jaar geleden is dat de laatste ledenlijst werd gepubliceerd en de veranderingen zich in snel tempo voltrekken. Wel hopen we toe te kunnen groeien naar een situatie waarbij een aanzienlijk groter deel van het ledenbestand op de lijst voorkomt. Dit gebeurt met name bij de inschrijving van nieuwe leden die standaard de nieuwe privacy-verklaring krijgen voorgelegd. Hierdoor zal naar verwachting het aantal leden op de lijst gestaag toenemen. Niettemin hopen we ook dat de publicatie van de ledenlijst, die uiteraard naar alle leden wordt verstuurd, een aansporing zal zijn voor diegenen die nog niet hebben gereageerd, om dit alsnog te doen.

Na een betrekkelijk lange periode van onzekerheid kon het penningmeesterschap van onze vereniging wederom definitief worden ingericht. We zijn ontzettend blij met de komst van Rijk van den Bunt die dit als bestuurstaak op zich zal nemen en met zijn vrouw Ria die de financiële- en ledenadministratie gaat doen. Zij nemen een zeer gezonde financiële positie over na jaren van een strak kostenbeleid en groeiende inkomsten anders dan uit contributies. Zo zijn veiling en verloting steeds meer gaan bijdragen aan het resultaat, hetgeen ons in staat heeft gesteld de contributie al jaren op hetzelfde peil te handhaven ondanks de sterk gestegen portokosten. Het ontstane spaarpotje vormt een belangrijke buffer voor tegenvallers en biedt ons daarnaast de mogelijkheid door middel van publicaties bij te dragen aan het realiseren van de belangrijkste doelstelling van de vereniging namelijk 'het opwekken en verdiepen van de belangstelling voor de historie en de technieken van de diverse ambachten' zoals dit in de statuten staat verwoord. Het uitbrengen van de compilatie Nooitgedagt catalogi was in dit opzicht zeker een mijlpaal, maar we blijven op zoek naar nieuwe mogelijkheden, waarbij we graag ook suggesties van onze leden in overweging nemen.

Ledenwerving blijft voor ons als bestuur een speerpuntactiviteit en het is dan ook verheugend te kunnen constateren dat er een gestage toestroom is van nieuwe leden. De vereniging is aanwezig op diverse evenementen zoals in het voorjaar bij het Festival der Ambachten in Winterswijk. Dit najaar zal zoals gewoonlijk een stand worden ingericht op de gereedschappenbeurs in Ugchelen en op de manifestatie 'Vormgevers in hout' die na meer dan twee jaar weer gehouden gaat worden in het 'Fort bij Vechten' en wel op 12 en 13 oktober. Voor iedereen met een zwak voor houtbewerking en het ontwerpen in hout is dit een fantastisch evenement op een zeer bijzondere locatie die op zich al zeer de moeite waard is.

Uiteraard vindt u in dit nummer alles over onze komende najaarsbijeenkomst die wederom wordt gehouden in Parkstaete in Arnhem. Gezien de grote belangstelling vorig jaar hebben we nu wat extra ruimte kunnen bij huren waardoor mogelijk alles nog soepeler kan verlopen. Vooral de veiling met enkele echte topstukken beloofd veel goeds maar ook de rest van het programma heeft weer veel te bieden. Tot ziens in Arnhem op 9 november!

Hein Coolen (voorzitter)

Najaarsbijeenkomst 2019

Ook dit jaar zullen we nog aangewezen zijn op de locatie die we ook vorig jaar in gebruik hadden namelijk in het Zalencentrum Parkstaete in Arnhem. Ofschoon aan de kleine kant bood deze plek toch aanzienlijke voordelen ten opzichte van de alternatieven die we gezien hebben. Met name de drukte bij de verkooptafels werd door sommigen als hinderlijk ervaren. Dit bezwaar hebben we geprobeerd te ondervangen door één zaal extra bij te huren waardoor we de ledenverkoop en de A & G verkooptafel over twee zalen kunnen spreiden. Na de zeer succesvolle demonstraties die we vorig jaar konden organiseren is het een hele toer gebleken dit jaar voor een herhaling te zorgen. Bij het schrijven van dit stukje waren twee presentaties zeker.

Geert Hardeman
Ons lid Geert Hardeman is een bekend meubelrestaurateur, die het vak geheel door zelfstudie meester is geworden. Hij werkte voor onder andere het Rijksmuseum en slot Zeist. Geert is een enorme perfectionist die erg ver gaat in het benaderen van de historische praktijk. Zo moest hij eens voor een klant die zes Nederlandse Louis XVl stoelen had, er zes bijmaken (Geert heeft naar eigen zeggen iets met stoelen). Zelfs de gerenommeerde antiquair die de oorspronkelijke zes stoelen had verkocht kon het verschil niet zien. Geert ging zelfs zover de niet in het zicht zittende binnenkant van de regels die de poten met elkaar verbinden met de spanzaag te zagen zodat de zaagsporen identiek zouden zijn aan die op het oorspronkelijke stel. Geert Hardeman is een ouderwetse vakman die in zijn werkplaats in Lochem beschikt over het meest moderne elektrische- en handgereedschap, maar die er daarnaast niet voor terugschrikt om daar waar vereist zelf het nodige gereedschap te maken zoals schrapers, schoudermessen etc.

Hij gaat ons iets laten zien over het maken van profielen in de Renaissance, die in tegenstelling tot hetgeen vaak wordt aangenomen, meestal niet met profielschaven maar met diverse schrapers werden gemaakt. In de komende Gildebrief legt hij een en ander uit in een artikel, maar het is minstens zo aardig daadwerkelijk te kunnen zien hoe een en ander in zijn werk gaat.

Gerrit en Willem Mensert
Ik hoef hier niet meer uit te leggen wie dit zijn. Leden van het eerste uur, werkzaam in het gelijknamige bouw- en restauratiebedrijf en beheerders van een van de mooiste gereedschappen musea, zijn zij

bij ieder van ons bekend. In hun enorme collectie die uitgestald is in het museum bevinden zich ook ontelbare profielschaven. Maar hoe worden deze schaven nu precies gebruikt? Deze techniek zal uitvoerig worden gedemonstreerd. Het gebruik van profielschaven sluit vaak aan bij een bepaalde traditie die per land of zelfs per streek kan verschillen. Zo wijken Engelse profielschaven strek af van de Nederlandse door het feit dat deze schuin op het werkstuk worden gebruikt, een fenomeen dat 'spring' wordt genoemd. Ook deze techniek en nog veel meer vormt onderdeel van de presentatie.

Gildebrief

Ook dit jaar zal er weer een mooie Gildebrief voor u klaar liggen op de bijeenkomst. Hierin kunt u lezen over een tegeltableau uit 1760, een unieke fotoreportage uit de Johann Weiss gereedschappenfabriek van omstreeks 1900, alles over het bekende Zwitsers zakmes, een beschrijving van het eerste meubelwarenhuis, het Kistenmakerspand in de Kalverstraat in Amsterdam, twee artikelen over restauratie van oude objecten, de historie van steigerbouw, alles over hulpmiddelen bij het perspectief tekenen en een monografie over onze meest bekende schavenmaker, Frans Moret. Zoals u ziet aan variatie geen gebrek, waarbij we wederom hopen dat er voor elk wat wils in staat.

Middagprogramma

Dit jaar kunnen we zonder meer spreken van een topveiling met diverse zeer mooie stukken. Topstuk is ongetwijfeld een schitterende Nederlandse reischaaf van Jan Rijke jr. uit 1806, geheel volgens de gildetraditie gesneden en die is afgebeeld op de voorpagina van dit nummer. We hopen dan ook op een overweldigende opkomst, waarbij naast het vele moois dat er te zien is ook de gezelligheid van het jaarlijkse samenzijn voorop zal staan.

Programma najaarsbijeenkomst 2019

09.00 uur: Parkstaete Zalencentrum open voor medewerkers en standhouders

09.30 uur: Parkstaete Zalencentrum open voor leden en introducés.
Koffie verkrijgbaar in het bar/restaurant gedeelte
Verkoop van A & G uitgaven in het bar/restaurant gedeelte
Aanmelden en uitgifte van veilingnummers
Inrichten van de verkooptafels in een van de kleinere zalen.

10.30 uur: Welkom door de voorzitter Hein Coolen en aanvang van de Algemene Ledenvergadering in de grote zaal (zie elders voor de agenda)

11.30 uur: Koffiepauze en gelegenheid tot bijpraten.
A & G tafelronde in een van de kleinere zalen met:
- Een aantal tafels met demonstraties/presentaties en mogelijkheid tot het stellen van vragen
- De bekende 'wat is dat' tafel
- De tafels met de te veilen kavels
- De tafel met prijzen voor de verloting

12.30 uur: Lunchpauze.
De lunch kan genuttigd worden in het restaurant, waar diverse broodjes tegen redelijke prijzen verkrijgbaar zijn. Indien hier onvoldoende plek is kan men ook in de grote zaal plaatsnemen.
Tijdens de lunch is een zaal open voor het bezichtigen van de 'toontafels'
De verkooptafels zijn dan nog niet open.

13.30 uur: Verkooptafels gaan open voor:
- A & G gereedschappenverkoop
- A & G boekenverkoop
- Verkoop van gereedschap door leden
- Voortzetting van tafelronde activiteiten

15.00 uur: Trekking van loten en aansluitend de veiling.

Inschrijven najaarsbijeenkomst zaterdag 9 november 2019.
De kosten voor de deelname aan de najaarsbijeenkomst bedragen, voor leden en introducés 10 euro per persoon. In dit bedrag is een kopje koffie of thee bij ontvangst inbegrepen. De lunch is voor eigen rekening. U kunt uzelf en een eventuele introducé als deelnemer inschrijven door het verschuldigde bedrag vóór 25 oktober 2019 over te maken op IBAN rekeningnummer NL15 INGB 0000 3007 41 t.n.v. Ambacht & Gereedschap, onder vermelding van uw naam en najaarsbijeenkomst 2019. Bij overmaking vanuit het buitenland moet bovendien de BIC code worden vermeld: INGBNL2A Er kan op de dag zelf in principe niet betaald worden. Bij inschrijving na 1 november, of als u vragen heeft, dan kunt u mailen of telefoneren naar penningmeester Rijk van den Bunt. (zie op de achterzijde van deze A&G Kroniek)

Parkeren voor bezoekers Parkstaete

AUTO ROUTE TIPS

- Parkstaete heeft huisnummer 3. Als u uw planner of navigator echter instelt op **Parkstraat huisnummer 1** voorkomt u meestal een onnodige omweg.
- Van welke kant u ook komt, u kunt met de auto het eenvoudigst rijden via **verkeersplein Velperbroek.** U kunt op de borden richting Velp aanhouden.
- U komt **na de rotonde** van verkeersplein Velperbroek in Velp aan op de Kennedylaan. **Helemaal doorrijden tot kruispunt met verkeerslichten** (Hoofdstraat), **ga daar linksaf** (richtingwijzer Centrum Arnhem). De **eerste straat rechts** is de Parkstraat.
- Parkstaete vindt u na 50 meter aan de linkerkant van de straat.

OPENBAAR VERVOER?

- Het trolleybusnet van de stadsdienst van Arnhem omvat ook het direct naastgelegen Velp. Op 70 meter van Parkstaete is de halte **Emmastraat** van **lijn 1** (Velp). Vanaf het centrum van Arnhem bent u hier met de trolley binnen 15 minuten. Als u uitgestapt bent, loopt u in de richting waar vandaan u gekomen bent. De **eerste straat rechts** is de Parkstraat (bij Simply Delicious/Green Café de hoek om).
- U vindt ons na 50 meter aan de linkerkant van de straat. De hoofdingang bevindt zich rechts van het parkeerterrein via het pad dat naar beneden loopt.
- Het **treinstation Velp** bevindt zich op 750 meter van Parkstaete. Binnen 10 minuten bent u op dit station met de trein vanaf Arnhem CS.
- Als u uit het station komt, gaat u links tot het politiebureau. Daar gaat u rechts tot de Hoofdstraat. Bij de Hoofdstraat links. Na de verkeerslichten op het kruispunt bij ABN-Amro doorlopen, tot de eerste straat rechts. Dit is de Parkstraat.
- Kijk op 9292ov.nl voor reisinformatie met openbaar vervoer van deur tot deur.

Agenda ledenvergadering

Agenda

Voor de 26e Algemene Ledenvergadering Vergadering op zaterdag 9 november in zalencentrum Parkstaete te Velp.

(de toegang tot de ledenvergadering is gratis).

Aanvang 10.30 uur
1. Opening
2. Vaststelling van de notulen van de 25e Algemene Ledenvergadering vergadering van 3 november 2018
3. Jaarverslag 2018-2019
4. Overzicht financieel beheer 2018-2019 en begroting 2019-2020
5. Verslag van de kascommissie over het boekjaar 2018-2019
6. Verkiezing van de kascommissie voor het boekjaar 2019-2020
7. Bestuur
8. Gedachtewisseling met leden (rondvraag).
9. Sluiting

Bij de agenda

Ad. 2 Vaststelling notulen
Vastgesteld worden de notulen van de 25e Algemene Vergadering. Deze staan in de A&G Kroniek van april 2019 nummer 57

Ad. 3 Jaarverslag
Het jaarverslag kunt u vinden in deze uitgave van A&G kroniek. Op de vergadering wordt het jaarverslag door onze secretaris Cees van der Graaf toegelicht.

Ad. 4 Overzicht financieel beheer
Een overzicht van de inkomsten en uitgaven kunt u vinden in deze uitgave van de A&G Kroniek. Op de vergadering wordt het overzicht toegelicht door onze penningmeester Rijk van den Bunt

Ad. 5 Verslag van de kascommissie
De kascontrole van het boekjaar 2017/2018 is uitgevoerd door en Marieke Gels en Johan van Gils. Het resultaat van hun bevindingen wordt tijdens de vergadering toegelicht.

Ad. 6 Verkiezing van de kascommissie
Dit jaar is Marieke Gels aan de beurt om af te treden. Wim Appelman die vorig jaar als reserve is gekozen gaat haar opvolgen. Voor het boekjaar 2018-2019 bestaat de kascommissie uit Johan van Gils en Wim Appelman.
Het bestuur doet een oproep voor het vervullen van de reservevacature. De gekozene kan dan voor het boekjaar 2020-2021 de plaats als lid innemen. De zittingsduur van de leden van de kascommissie is drie jaar; één jaar als reserve en vervolgens twee jaar actief.

Ad. 7 Bestuur
Bestuursleden worden volgens de statuten (art 8, lid 11) voor maximaal drie jaar gekozen.
Hans van Meijel moet volgens het rooster dit jaar aftreden. Hans heeft aangegeven zich verkiesbaar te stellen voor een volgende periode.

Rooster van aftreden (aan het eind van het jaar).
2019 Hans van Meijel bestuurslid
2020 Jo Jacobs bestuurslid
2020 Jan Blaas bestuurslid / 2e penningmeester
2021 Hein Coolen voorzitter
2021 Cees van der Graaf secretaris
2022 Rijk van den Bunt penningmeester

Hein Coolen heeft bij zijn verkiezing tot voorzitter op de ledenvergadering van 2018 aangegeven dat hij uiterlijk 2021 stopt als voorzitter. Ook Cees van der Graaf heeft in diezelfde vergadering aangegeven dat hij niet weet of hij na 2021 doorgaat als secretaris van A&G.
Als bestuur zijn wij op zoek naar een nieuwe voorzitter en mogelijk ook een secretaris.
Leden die lid willen worden van het bestuur zijn van harte welkom om een keer deel te nemen aan een bestuursvergadering zodat zij kunnen ervaren hoe leuk dit werk is.

Ad. 8 Gedachtewisseling met leden
Het bestuur biedt leden graag de gelegenheid zich uit te spreken over uiteenlopende zaken aangaande onze vereniging. Schroom niet om te komen met opmerkingen, suggesties, wensen enz. om de vereniging beter te laten aansluiten op de wensen van de leden.

Jaarverslag 2018-2019

Bestuur
Het bestuur bestond op 1 september 2019 uit de volgende personen: Hein Coolen voorzitter Cees van der Graaf secretaris, Rijk van den Bunt penningmeester, Jan Blaas algemeen bestuurslid / 2e penningmeester, Hans van Meijel en Jo Jacobs, algemeen bestuurslid.
Co de Jager is vanwege gezondheidsredenen gestopt met zijn werkzaamheden als bestuurslid.
Paul van der Lugt is gestopt met de ledenadministratie.
Rijk van den Bunt is onze nieuwe penningmeester. Rijk doet samen met zijn vrouw Ria vanaf het begin van dit jaar de boekhouding en de ledenadministratie. Als bestuur zijn wij buitengewoon ingenomen met deze oplossing.
Jan Blaas is verantwoordelijk voor het wel en wee van de boedelcommissie. Vanwege zijn jarenlange ervaring heeft hij tevens de rol van 2e penningmeester op zich genomen.
Hans van Meijel is naast het algemene bestuurswerk in hoge mate verantwoordelijk voor de organisatie van de Najaarsbijeenkomst. Jo Jacobs is naast het algemene bestuurswerk nauw betrokken bij de organisatie van de Voorjaarsexcursie.

Leden
De ledenadministratie wordt nu gedaan door Ria van den Bunt. Paul van der Lugt heeft dit jarenlang op een voortreffelijke wijze gedaan. Hiervoor onze grote dank.
Het aantal leden is dit jaar min of meer stabiel gebleven. Totaal hebben we ca. 400 leden. We zijn duidelijk een vereniging waar men pas op latere leeftijd lid van wordt. Het merendeel van onze leden is ouder dan 50 jaar.
De algemene indruk is dat jongeren het te druk hebben met werk en dagelijkse beslommeringen waardoor zij geen tijd hebben voor een vereniging zoals Ambacht & Gereedschap. Een gegeven wat we bij meer verenigingen zien.
Het tijdig betalen van de contributie blijft een punt van aandacht. Het verzoek van betalen zit als een aparte bijlage bij de Kroniek. Deze bijlage wordt helaas nog al eens over het hoofd gezien. Begrijpelijk maar tegelijk ook jammer dit betekend namelijk extra werk voor onze penningmeester.

Vergaderingen
Het bestuur is in de verslagperiode vijf keer in vergadering bijeen geweest te weten op:
18 november 2017, 19 januari, 30 maart en 7 september. De vergaderingen vonden afwisselend plaats bij één van de bestuursleden thuis.
De overdracht van de werkzaamheden van de penningmeester en de ledenadministratie was dit jaar een punt van aandacht. Mede door de inbreng van Rijk en Ria is nagegaan of de boekhouding en de ledenadministratie beter gestroomlijnd kon worden. Ogenschijnlijk kleine ingrepen die zorgen voor een betere afstemming maakt dat een en ander efficiënter kan worden uitgevoerd. De Algemene Verordening Gegevensbescherming kortweg de AVG gaf dit jaar extra werk. Na de oproep van onze voorzitter vorig jaar op de ledenvergadering om toestemming te geven tot vermelding in onze ledenlijst hebben een kleine 200 leden toestemming gegeven. Leden die geen toestemming hebben gegeven (of vergeten zijn om dit te doen) worden niet opgenomen in onze ledenlijst.
In deze periode is een paar keer de vraag aan de orde geweest of het wenselijk is om in de A&G Kroniek advertenties van leden op te nemen die iets te koop willen aanbieden. Voor en nadelen zijn uitvoerig besproken. Als bestuur hebben we besloten om dit weer te gaan doen. de regels waaraan een advertentie moet voldoen kunt u vinden in deze Kroniek.
De website is dit jaar bijgewerkt. Alle eerdere uitgaven van de A&G Kroniek en de Nieuwsbrief staan nu weer op de website ook de Gildebrief kunt u tot en met 2014 inzien op onze website. We hebben het voornemen om het trefwoorden register te gaan actualiseren waardoor het opzoeken gemakkelijker wordt. Van 'het forum' zou beter gebruikt gemaakt kunnen worden. In overleg met de mensen die zich vorig jaar hebben aangemeld als kandidaat moderator gaan we kijken hoe we het forum aantrekkelijker kunnen maken.
Het zoeken naar een aantrekkelijke bestemming voor de voorjaarsexcursie is altijd een lastige opgave. De omvang van de groep, de bereikbaarheid, programma etc. maakt het ieder jaar weer lastig om iets te vinden. We zijn nu twee keer achter elkaar naar een locatie net over de grens geweest. Het aantal deelnemers is dan beperkt tot 70 tot 80 personen.
Mogelijk moeten we ook eens gaan bezien of een ander programma bijv. een bijeenkomst met een barbecue gecombineerd met een gereedschappen verkoping een alternatief kan zijn.

Overige zaken die aan de orde kwamen waren zijn meer algemeen van aard. Het gaat hierbij om de organisatie van de voor- en najaarsbijeenkomst, de samenstelling van de A&G Kroniek en Gildebrief. De werkzaamheden van de boedelcommissie en het stroomlijnen van de verkoop van gereedschappen op de A&G tafel.

Evenementen

De Najaarsbijeenkomst in combinatie met de algemene ledenvergadering vond plaats op zaterdag 10 november 2018 in het zalencentrum Parkstaete te Velp. Ca 140 leden en introducés waren deze keer aanwezig. Deze forse opkomst op een nieuwe locatie geeft aan hoe vitaal onze vereniging is.
Ook dit jaar waren er weer verschillende presentaties. Een uitvoerig verslag hiervan kunt u lezen in de A&G Kroniek van april 2019.
Om 14.00 uur gingen de verkooptafels open. Voor ieder van ons het moment om op zoek te gaan naar een waardevolle aanvulling van zijn verzameling. De bijeenkomst werd afgesloten met de traditionele verloting en veiling van een groot aantal gereedschappen.
De Voorjaarsexcursie op zaterdag 11 mei naar het Archeologisch Park Xanten was bijzonder geslaagd. Een opkomst van 70 personen was weliswaar bescheiden maar was gezien de afstand voor een deel van onze leden niet helemaal een verrassing. Het programma was uiterst gevarieerd. Nadeel was de grote hoeveelheid van interessante onderdelen. Dit werd door enkele deelnemers als teveel voor één dag ervaren
De catering en de bediening werd zonder meer als goed ervaren. Al met al een geslaagde dag

Commissies

Iedere commissie heeft een bestuurslid die verantwoordelijk is voor het organiseren. Dit doet hij natuurlijk niet alleen. In de loop der jaren is er veelal sprake van een vast team van leden die samen met een bestuurslid de organisatie vormgeven. Dank zij deze hulp zijn wij in staat om onze activiteiten te organiseren.

Boedelcommissie

De boedelcommissie was het afgelopen jaar weer betrokken bij de advisering over de bestemming van diverse gereedschappencollecties. Gerrit Snoek al jarenlang een zeer gewaardeerd lid van onze boedelcommissie heeft zelf ondanks problemen met zijn gezondheid zijn taak zo goed als mogelijk invulling weten te geven.
Het zoeken naar een passende bestemming wordt door de betrokkenen buitengewoon gewaardeerd. Een deel van de verschillende gereedschappen uit diverse collecties wordt jaarlijks op de najaarsbijeenkomst te koop aangeboden op de A&G verkooptafel.

Publiciteitscommissie

De A&G Kroniek die twee keer per jaar uitkomt, is uitgegroeid tot een herkenbaar blad die zich richt op het verenigingsnieuws.
Het streven van het bestuur is om bij het schrijven van artikelen meer gebruik te maken van de kennis en kunde van onze leden. De Gildebrief stond weer vol met buitengewoon interessante artikelen.

Veilingcommissie

De mogelijkheid tot het kunnen veilen van gereedschap kan ieder jaar weer rekenen op een warme belangstelling van onze leden. Kopers en verkopers vinden elkaar ieder jaar weer.

Kascommissie

De controle van de boekhouding maakte duidelijk dat de penningmeester op zorgvuldige wijze zijn werk heeft gedaan. De kascommissie voor het boekjaar 2018 / 2019 bestaat uit Marieke Mels en Johan van Gils.

Initiatieven binnen de vereniging

De regionale bijeenkomsten georganiseerd door onze leden voorzien duidelijk in een behoefte. Op initiatief van een aantal leden wordt er gewerkt aan de oprichting een derde regionale kring komt. Een mooie ontwikkeling waar we graag aan meewerken.

Namens het bestuur,
Cees van der Graaf (secretaris)

Verantwoording over de Financiën van de vereniging Ambacht & Gereedschap

Betreffende het boekjaar 1 september 2018 t/m 31 augustus 2019

Mijn naam is Rijk van den Bunt. Ik heb de functie van penningmeester begin dit jaar overgenomen van Jan Blaas. Gelukkig voor de vereniging heeft Jan besloten om als lid van het bestuur en tevens als 2e penningmeester aan te blijven.
Mijn vrouw, Ria van den Bunt, verzorgt de financiële administratie.

Het afgelopen boekjaar is wederom zonder tegenvallers en problemen verlopen, we hebben iets meer aan contributie binnengehaald dan vorig ondanks het feit dat het ledental licht gedaald is, dit komt o.a. het binnenhalen van achterstallige contributies en donaties. De voorjaarsbijeenkomst heeft iets meer gekost dan begroot, deels veroorzaakt door de minder hoge opkomst en het feit dat Duitsers niet aan een eenvoudige lunch doen. De opbrengst van de veiling/verkoop/verloting is iets hoger dan vorig jaar. De contributie zal komend jaar dan ook gelijk blijven.

De kascommissie zal de boekhouding contoleren en de vaststelling vind plaats tijdens de algemene leden vergadering op 9 november 2019.

Bij deze verantwoording behoren:
- De Balans A&G Boekjaar 2018-2019
- Winst- en verliesrekening

Woudenberg september 2019
Rijk van den Bunt, penningmeester

BALANS A&G Boekjaar 2018-2019

Activa	*31-08-19*	*Passiva*	*31-08-19*
Liquide middelen		Eigen vermogen	€ 43.959
Betaalrekening	€ 6.381		
Spaarrekening incl. rente	€ 30.564		
Bezittingen			
Voorraad boeken	€ 6.595		
Totaal activa	**€ 43.959**	**totaal passiva**	**€ 43.959**

Winst- en verliesrekening

	Werkelijk	Begroting	Werkelijk	Begroting
Opbrengsten	1-9-2018 t/m 31-8-2019		1-9-2017 t/m 31-8-2018	
Contributies	€ 9.317	€ 8.750	€ 8.768	€ 8.750
Gildebrief advertenties	€ 240	€ 240	€ 240	€ 240
Veiling/verkoop/verloting	€ 1.349	€ 750	€ 1.133	€ 750
Verkoop Boeken/Tijdschriften	€ 1.058	€ 1.000	€ 1.013	€ 500
Verkoop materialen	€ 10	€ -	€ -	€ -
Totaal opbrengsten	**€ 11.974**	**€ 10.740**	**€ 11.154**	**€ 10.240**
Kosten				
Beheerskosten	€ 249	€ 500	€ 428	€ 400
Bestuurskosten	€ 255	€ 600	€ 373	€ 600
Ledenlijst	€ -	€ 200	€ -	€ 200
A&G Kronieken	€ 2.591	€ 3.000	€ 2.857	€ 2.500
Gildebrief	€ 3.720	€ 4.000	€ 3.565	€ 4.000
Najaarsbijeenkomst	€ -185	€ 250	€ 20	€ 250
Voorjaarsbijeenkomst	€ 579	€ 250	€ 50	€ 250
Publicaties/promoties	€ -	€ 250	€ -	€ 250
Website	€ 36	€ 150	€ 37	€ 1.000
Aankoop boeken	€ 54	€ 250	€ -	€ 1.500
Totaal kosten	**€ 7.298**	**€ 9.450**	**€ 7.330**	**€ 10.950**
Resultaat	€ 4.675	€ 1.290	€ 3.824	€ -710

Gang van zaken veiling etc

Gang van zaken veiling etc
Er staan nu 48 kavels genoteerd. Veel variatie van eenvoudig tot enkele topstukken (zie pagina 16). Kavelnummers waarvan geen plaatje is toegevoegd bestaan uit bananendozen met gereedschap. De verkooptafels van A&G (gereedschap en boeken) staan in een aparte zaal opgesteld, zodat de tafels voor leden meer ruimte krijgen. Het afrekenen is aangepast, zie 'A&G verkooptafel'.

De wijze van veilen
Onze voorzitter Hein Coolen zal de kavels onder de hamer brengen. Er wordt verkocht per opbod, en in de volgorde van de gegeven nummering bij de foto's. Later aangemelde kavels worden uitsluitend in volgorde van binnenkomst geveild. Tussendoor kunnen bananendozen met daarin diverse gereedschappen worden geveild. Er is voor de aanvang van de veiling voldoende tijd om de kavels goed te bekijken.

Registratie
Als u aan de veiling wilt deelnemen dan moet u zich van te voren wel laten registreren, dan krijgt u bij registratie en biednummer. Na de gunning van een kavel hoeft de veilingcommissie alleen dit nummer te noteren, wat de snelheid van veilen bevorderd. Na afloop van de veiling kunnen de kavels **uitsluitend tegen contante betaling** meegenomen worden.

Inbreng van gereedschap
Als u gereedschap van u zelf wilt laten veilen, dient u hierover van te voren contact op te nemen met Jan Blaas (tel. 0317-616363). Het gereedschap dient wel een beetje bijzonder te zijn. Als aanbieder geeft uzelf aan hoe hoog de minimale inzet moet zijn (bodemprijs). Eventueel kan iemand van de veilingcommissie u helpen met het bepalen van de minimum prijs. De opbrengst minus 15% veilingkosten, wordt door de penningmeester naar uw bankrekeningnummer overgemaakt. De veilingcommissie behoudt zich het recht voor om gereedschap, dat leden willen inbrengen af te keuren en niet ter veiling in te brengen. Er is uiteraard een grens aan wat we aankunnen in de tijd die we hebben. Het is dus mogelijk dat we op zeker moment nieuw aanbod voor de veiling moeten afwijzen.

Schenkingen aan de verenigingen
Als u gereedschap wilt schenken om dit te laten veilen ten bate van de vereniging, dan stelt het bestuur, en de veilingcommissie van A&G dit zeer op prijs.

Verkooptafel leden
Voor de leden is een aantal verkooptafels beschikbaar om zelf gereedschappen te verkopen. De afmetingen van deze tafels zijn 70x120 cm. Deze dienen **voor 09.30 uur ingericht en afgedekt** te zijn. Voor het afdekken dient u zelf een laken o.i.d. mee te nemen. Verkopen mag vanaf 13.30 uur (na de lunch). Voor het (gratis) reserveren van minimaal een halve tafel en maximaal 2 tafels kunt u contact opnemen met Hans van Meijel (tel. 0478-546261). Aangezien we een extra zaal ter beschikking hebben voor de verkooptafels is er meer ruimte beschikbaar. Zo hopen we het gedrang van vorig jaar te vermijden, maar de volgende waarschuwing blijft geldig: wie het eerst aanmeldt, het eerst maalt!

A&G verkooptafel
Deze tafel is gereserveerd voor gereedschap dat via de boedelcommissie is ingebracht. Inbreng door leden is dus niet mogelijk. Alle te koop aangeboden gereedschappen zitten in dozen **waaraan** een vooraf vastgestelde prijs gekoppeld is en kunnen direct aan de verkoper (lees bestuurslid of medewerker)betaald kunnen worden. Alle aangeboden gereedschap heeft een vastgestelde prijs, en er wordt dus niet onderhandeld over de prijs en er is aan het einde van de dag ook geen uitverkoop. De leiding van de A&G-verkooptafel is in handen van Gerrit Snoek (tel. 0344-663582) en Jo Jacobs.

A&G Boekentafel
Wie tijdens de bijeenkomst boeken wil verkopen kan dit natuurlijk zelf doen en daarvoor een tafel reserveren bij Hans van Meijel. Als het gaat om slechts enkele stuks dan kunt u uw boeken ook laten verkopen door de mensen van de boekentafel. U levert de te verkopen boeken voor 10.00 uur van de dag in bij de boekentafel. In elk te verkopen boek moet wel een papier zitten waarop vermeld staan: Naam van de verkoper, de titel van het boek en de verkoopprijs. (tip! Om verlies van het inlegvel te voorkomen kunt u dit het beste vast tapen met een stukje schilderstape, omdat deze ook makkelijk te verwijderen is.) Boeken zonder dit inlegvel worden niet geaccepteerd! Aan het einde van de bijeenkomst kunt u zich melden bij de boekentafel, en kunt u de evt. niet verkochte boeken weer meenemen, en de verkochte boeken worden later met u afgerekend na aftrek van 10% ten bate van de verenigingskas wordt het geld aan u overgemaakt. De organisatie van de boekentafel is in handen van Jacob Cazemier (tel. 0578-574147)

Loterij
Voorafgaand aan de veiling vindt de traditionele loterij plaats. Op de overzichtsfoto ziet u de zeer variërende objecten die ons werden aangeboden. De loten worden, zoals u gewend bent, op diverse plaatsen aangeboden voor € 1,- per stuk.

Veilingstukken najaar 2019

0 verloting
1 4 schoolplaten
2 koetslamp
3 leidekkersset 3x
4 snoeibijl
5 klopboor
6 twee lijnentrekkers voor de fiets
7A petrolie lantaarn
7B 3 seinlampjes
8 spijkerbak
9 doos divers
10 doos schaven
11 doos divers
12 kuipershamer, Debondeuse
13 kantenbijltje
14 steenhamer
15 brede beitel, 2x
16 bijzonder haarspit
17 bijl
18 vlinderbijl
19 2 bijlen
20 frou-bijl
21 disseltje
22 kuipersschaaf
23 Kunz toogschaaf
24 vioolboren 2x
25 grote beitel
26 vissteker
27 Sorby 5 in kist
28 infil blokschaaf
29 medisch boortje
30 grote ploeg
31 kuipersdissel
32 stoeltjesboor
33 miniatuur driewielers
34 fietsminiatuur 5x
35 fietswanten
36 tinnen ambachten
37 twee miniatuur fietsen
38 twee varkens
39 houten shroefdraad snijders 3x
40 besaiguë, lengte 120 cm
41 besaiguë, lengte 50 cm
42 Stanley 711/2
43 kist vol gereedschap met 25 schaven
44 Nooitgedagt steek- en vermetgutsen 6-10-12-16-20-26 mm.
45 Nooitgedagt hakbeitels 12-20-26-32 mm
46 Nooitgedagt beitelset 4-6-8-10-12-14-15-16-18-20-22-24-26-28-30-32-38 mm.
47 reischaaf Joannis Rijke 1806

0 *verloting*

1a 4 schoolplaten

1b

2 koetslamp

3 leidekkersset 3x

4 snoeibijl

5 klopboor

6 twee lijnentrekkers voor de fiets

7A petrolie lantaarn

7B 3 seinlampjes

8 spijkerbak

12 kuipershamer, Debondeuse

13 kantenbijltje

14 steenhamer

15 brede beitel, 2x

16 bijzonder haarspit

17 bijl

18 vlinderbijl

19 2 bijlen

20 frou-bijl

21 disseltje

22 kuipersschaaf

23 Kunz toogschaaf

24 vioolboren 2x

25 grote beitel

26 vissteker

27 Sorby 5 in kist

28 infil blokschaaf

29 medisch boortje

30 grote ploeg

31 kuipersdissel

32 stoeltjesboor

33 miniatuur driewielers

34 fietsminiatuur 5x

35 fietswanten

36 tinnen ambachten

37 twee miniatuur fietsen

38 twee varkens

39 houten shroefdraad snijders 3x

40 besaiguë, lengte 120 cm

41 besaiguë, lengte 50 cm

42 Stanley 711/2

43 kist vol gereedschap met 25 schaven

44 Nooitgedagt steek- en vermetgutsen 6-10-12-16-20-26 mm.

45 Nooitgedagt hakbeitels 12-20-26-32 mm

46 Nooitgedagt beitelset 4-6-8-10-12-14-15-16-18-20-22-24-26-28-30-32-38 mm.

47 reischaaf Jan Rijke jr. 1806

Verslag Voorjaarsexcursie 2019 naar het het archeologisch park Xanten

JOHN BOELE

Voor het tweede jaar op rij was de voorjaars excursie in het buitenland, vorig jaar België en nu naar Xanten. Toch weer een flink stuk rijden (voor mij bv 190 km). Maar met het vooruitzicht van een interessante dag met archeologische vondsten vonden wij dit geen enkel probleem. Ondanks de uitvoerige routebeschrijving etc kostte het toch nog even moeite om de goede parkeerplaats en startplaats van de excursie te vinden. Maar eenmaal binnen werden we door het bestuur hartelijk welkom geheten onder het genot van een kopje koffie. We werden in vier groepen opgedeeld die allemaal hetzelfde programma zouden doorlopen, maar dan in andere volgorde. Het park is eigenlijk vrij leeg, er staan maar een paar opnieuw opgerichte gebouwen, maar de geweldige omvang van de oude stad Colonia Ulpia Traiana maakte diepe indruk. Vooral de uitleg hoe men mbv oude bouwtechnieken weer gebouwen heeft heropgericht, was heel interessant. Gebruik van materialen en constructiemethoden bij de Romeinen was heel innovatief. Als je dan ook nog ziet dat er een immens aan- en afwateringsysteem gebouwd is bv voor de thermen (Romeinse baden) dan merk pas echt hoe ver ontwikkeld de Romeinse beschaving zich ontwikkeld had, en dat niet alleen in Italië maar ook in onze streken.

Ook een bezoek aan het gerestaureerde amfitheater stond in de planning, hier werd weer duidelijk hoe groot deze stad toch geweest is.

De ambachten die vroeger werden uitgeoefend in de oude stad waren zichtbaar door diverse demonstraties (schoenmaker, schrijver, wever, pottenbakkster etc).
Een uitvoerige Duitse lunch werd geserveerd in de herberg en viel bijzonder in de smaak.
’s Middags hebben we ook een uitvoerige rondleiding door het moderne museum gehad, bijzonder mooi hoe de diverse perioden van de oude stad werden uitgebeeld met vondsten. De vitrines met oude gereedschappen trokken natuurlijk veel belangstelling van de A&G-leden.
Na een zeer geslaagde dag, vooral door de zeer deskundige uitleg door onze rondleiders (vaak ook in het Nederlands) hebben we nog genoten van een gas wijn in de oude herberg. Zeer voldaan gingen we huiswaarts.

XXX

Topstukken bij de veiling

JAN BLAAS

Ook dit jaar is het weer gelukt om een mooie variatie aan gereedschappen voor de veiling bijeen te krijgen. Niet alles zal een hoge prijs halen maar het is juist de bedoeling dat iedereen mee kan doen. Hoewel het wel ons uitgangspunt blijft, is zelfs niet alles gereedschap. Zo vonden we in een boedel van een overleden lid-fietsenmaker enkele leuke miniatuurfietsjes. Uiteraard zijn er weer enkele kavels met gevulde bananendozen, divers of vol met schaven. Er staat een mooie gereedschapskist waarvan de inhoud eenvoudig is, maar hier heeft een timmerman uit Haarlem ver voor de oorlog mee gewerkt en is daarna op zolder bewaard en bijna vergeten. Er liggen schaven en bijlen die zo de vitrine in kunnen en bij andere stukken ligt de uitdaging bij het restaureren en poetsen.

Topstukken zijn er zeker. Wat te denken van complete series van als nieuwe Nooitgedagt beitels. Zo'n kans komt geen tweede keer. Een absolute topper is een gedateerde schaaf van een kwaliteit zoals we nooit eerder hebben geveild. De reischaaf is gedateerd met 1806 en het snijwerk is van schitterende kwaliteit en uitzonderlijk gaaf bewaard. Schaven met datering na 1800 tonen meestal een povere decoratie vergeleken met de uitbundig versierde exemplaren uit de 17e- en 18e eeuw, maar deze schaaf is helemaal gesneden in rijke traditie uit de Gildetijd. De beitel is helaas niet origineel. De schaaf is op de kop gestempeld met J.R. in een parel kader met inspringende hoeken zoals beschreven in het boek 'Vier eeuwen Nederlandse schaven' van Gerrit van der Sterre. Hier ontstaat echter een raadsel aangezien de betreffende schavenmaker Joannis Franciscus Rijke werd geboren in 1795 (informatie Hein Coolen). De vader van Joannes staat in het boek genoteerd als Jan Rijke en gebruikte het stempel I fleur de lis R. Schakelde Jan Rijke later over op een vernieuwd merk? Verder onderzoek brengt mogelijk een verklaring die de schavenmakerslijst van Gerrit van der Sterre kan corrigeren. Afgezien van deze historisch gezien interessante puzzel is het natuurlijk buitengewoon spannend wie aan het eind van de dag met dit pronkstuk naar huis gaat.

Werkzaamheden secretaris A&G

Op de ledenvergadering van november 2018 werd bij de gedachtewisseling met de leden de vraag gesteld: wat doe je als bestuurder allemaal en hoeveel tijd kost dit.
In de bestuursvergadering na deze ledenvergadering is afgesproken dat de secretaris een impressie zal geven van zijn werkzaamheden.

Werkzaamheden secretaris A&G
De taak van de secretaris kan op verschillende manieren worden ingevuld. Omdat ik nog dagelijks werkzaam ben lukt het mij niet om alle werkzaamheden uit te voeren die meestal door een secretaris worden gedaan. Om die reden wordt bijvoorbeeld de ledenadministratie door een ander gedaan. Het zoeken naar een haalbare inpassing qua tijd in combinatie met werk is kenmerkend voor het bestuur van A&G.

Bestuursvergaderingen
Als bestuur komen wij vijf keer per jaar bijeen voor een bestuursvergadering. Als secretaris doe ik aan het begin van het jaar een voorstel voor de verschillende bijeenkomsten.
Dit noemen we de Jaarkalender. De bijeenkomsten (vergadering) zijn altijd op een zaterdagmiddag vanaf 14.00 uur bij een van de bestuursleden thuis.
Voor iedere vergadering maak ik een concept agenda. Na mogelijke aanvullingen of wijzigingen bespreken we de verschillende onderwerpen in de volgorde van de agenda. Als secretaris ben ik verantwoordelijk voor het maken van een verslag van de vergadering. Mijn streven is om het verslag niet langer te laten zijn dan twee bladzijden. Het verslag wordt altijd in de volgende vergadering besproken / vastgesteld.
Kenmerkend voor de bestuursvergaderingen is het ontspannen karakter waarbij alle A&G belangen uitvoerig aan de orde komen. Na de vergadering is er voor de bestuursleden die dat willen een nazit met eten en een drankje. De bestuursvergaderingen bezoek ik bijna altijd samen met mijn vrouw.

Ledenvergadering / najaarsbijeenkomst
Voor de ledenvergadering op de Najaarsbijeenkomst maak ik als secretaris de agenda met een toelichting. Deze komt na vaststelling in de najaars A&G Kroniek.
Voor de ledenvergadering zelf ben ik verantwoordelijk voor het jaarverslag. Het jaarverslag wordt eerst besproken in de bestuursvergadering van september. Na de bestuurlijke vaststelling wordt het gepubliceerd in de A&G Kroniek. Op de ledenvergadering geef ik een kleine toelichting.
Van de ledenvergadering wordt een verslag gemaakt. Het verslag wordt gepubliceerd in de voorjaars A&G Kroniek.

Voorjaarsexcursie
De voorjaarsbijeenkomst valt voor mij samen met een drukke werkperiode. Om die reden is het mij nog nooit gelukt om hierbij aanwezig te zijn.

Vragen / mededelingen / telefoontjes
Ongeveer één a twee keer per maand krijg komt er een vraag of mededeling binnen. meestal via telefoon of mail een enkele keer per brief. Meestal kan ik de vragen direct beantwoorden Soms moet ik deze doorsturen naar een ander bestuurslid.

Totaal gaat het om een tijdsbesteding van gemiddeld 10 volle dagen per jaar.

Vraag en aanbod

Door verschillende leden is de vraag gesteld of er een rubriek 'Vraag en aanbod' zoals die vroeger ook in de Nieuwsbrief stond weer terug kon komen in de A&G Kroniek.
We willen hier graag gehoor aan geven.

Aan de volgende regels moet de advertentie voldoen
- alleen voor leden
- één advertentie per lid
- max 20 woorden
- foto max. 35 x 47 mm
- vermelding telefoon en/of e-mail adres

Voorbeeld advertentie met 16 woorden

Te koop aangeboden:
Griendwerkersgereedschap

2 x rijshaak, 1x stikhaak
Vraagprijs € 75,00
Tel. 06 10161942
cvandergraaf@hotmail.com

3e Bijeenkomst regio Noord van A&G

dinsdag 23 maart 2019

PIET EN SYMEN

Na de goede reactie`s op de regio bijeenkomst vorig jaar in het Skûtjemuseum in Earnewâld moest er wel een volgende bijeenkomst volgen. Het bedrijf Bootsma met het schaatsmuseum in Hindeloopen had zich daar voor al aangeboden. Daar maakten we dankbaar gebruik van. Dus op zaterdag 23 maart, speciaal voor de nog werkenden onder ons, op naar Hindeloopen. Om weer te genieten van wat die dag weer te bieden had.

Aan de hoge verwachtingen kon weer worden voldaan, dankzij de enthousiaste inzet van onze gastheren, die ons een goed verzorgd programma aanboden. Met koffie en Fries oranje gebak om te beginnen, en een rondje hernieuwde kennismaking, om dat we (soms) wat namen vergeten.

Daarna een rondgang door een deel van het schitterende museum, met een demonstratie van het prachtige ambacht van decoratieschilderen in de Hindeloopen stijl. Laat dat maar over aan Gouwke en Pieter Bootsma, wat een prachtig ambachtelijk handwerk, een wonder dat het nog kan bestaan.
Na een prima verzorgde lunch gaan we nog een rondje door het museum maken, want aan de schaatsen waren we nog niet toe gekomen. Daarbij is ook het straatje met de oude ambachten alleen al de moeite waard om het museum te bezoeken.

Dan wordt het tijd om aan onze eigen meegebrachte attributen aandacht te gaan schenken.
Dat doen we in een kring aan een grote tafel, om te kijken en te luisteren naar de verhalen die daarbij verteld worden. De maximum groepsgrootte hadden we op 15 deelnemers gesteld. Met 11 deelnemers hoefden we gelukkig niemand teleur te stellen en blijft het tafelronde gesprek goed mogelijk. Johan van Dijk was als gast uit het land van Maas en Waal aanwezig. Die gaat misschien ook zoiets te organiseren in zijn regio (Zuid-Oost).

Johan v/d Velde begon met een bijzonder soort boekje als voorbeeld van ambachtelijk drukwerk door amateurs. Maar had ook een paar heel bijzondere verstelbare sleutels meegenomen. Alsof het nog niet genoeg was ook nog een staaltje vakwerk, zelf gedraaide boutjes voor modelbouw, van 1.5 mm dik! Er kwamen hele mooie dingen aan de orde, zoals Engels kruishouten met messing ingelegd.

Zeker het apart vermelden waard was het pronkstuk van de dag de schatkist van Henk en Lydia. Het was niet allemaal goud wat er blonk maar het leek er wel op.
We zagen en hoorden over een zeldzaam nr 1 schaafje van Stanley, een heel mooie brede profielschaaf van Janssen, prachtige houten en stalen "hart" booromslagen. Bijdragen van o.a Bernhard, Theo en Rients.

Nog veel meer aparte gereedschappen en werktuigen kwamen op de

tafel voorbij, te veel om hier allemaal te beschrijven.

Dit is toch wel waarvoor we verzamelen, niet alleen om te "hebben" maar om er van te genieten, door het kunnen delen met anderen. Daarvoor is zo`n bijeenkomst een prachtige gelegenheid.
Bedankt Pieter en Gouwke Bootsma voor jullie gastvrijheid en wat we nog meer meekregen van jullie familie bedrijf.

We gaan er zeker mee door hebben we afgesproken. Volgend keer gaan we naar Jubbinga bij Henk en Lydia, voor de grotere machines en werktuigen. Waarschijnlijk al eind september of begin oktober van dit jaar. Daarbij houden we natuurlijk wel rekening met de datum van de najaarsbijeenkomst van A&G.

Azijn en Hout Krullen

DICK VAN WASSENAAR

Onlangs trof ik - al zoekende naar informatie over schaven en schavenmakers- een advertentie aan in het Algemeen Handelsblad van 18 mei 1864 van de schavenmaker Petrus Lagendaal, werkzaam in Rotterdam. De advertentie maakt melding van: beuken krullen voor Azijnmakerijen. Dit prikkelde (!) mijn belangstelling en besloot de achtergrond ervan wat dieper uit te zoeken. Waarom zijn beuken schaafkrullen, zo interessant voor de azijnmakerij?

Wat is azijn?

Azijn is een feite weinig meer dan zuur geworden wijn. De Franse naam voor azijn is dan ook vinaigre, vin aigre, vertaald naar het Nederlands wordt dat 'zure wijn'. Azijn is een organische verbinding die kan ontstaan uit alcohol. Bij de bereiding van wijn en bier is ethanol de belangrijkste alcohol dat tijdens de vergisting wordt gevormd (en gewenst is). Tijdens het zogenoemde fermentatieproces wordt door enzymen uit de gist de glucose (de suiker afkomstig van de druif) in ethanol en koolstofdioxide omgezet. Dit proces verloopt het best als er geen zuurstof uit de lucht aanwezig is. Maar als er wel zuurstof aanwezig is dan worden er ook andere stoffen gevormd, waarbij ook azijnzuur, kortweg azijn.

Voor de liefhebber

De omzetting van glucose in ethanol waaruit azijnzuur wordt gevormd.

$$C_6H_{12}O_6 > 2\ C_2H_5OH + 2\ CO_2$$

glucose > ethanol + koolstofdioxide

$$2\ C_2H_5OH + O_2 > 2\ CH_3COOH$$

ethanol + zuurstof > azijnzuur

Waarom verzuring

Het was weliswaar eeuwenlang bekend dat wijn zuur werd en dat dit proces sneller verliep in een open vat, waarom dit zo was werd pas duidelijker na de ontdekking van het bestaan van bacteriën door Anthonie van Leeuwenhoek (1632-1723). Deze wetenschapper uit Delft, werkzaam in de microscopie, zag als eerste in water wel uiterst kleine 'dierkens' waarmee de ontdekking van de bacteriën een feit was geworden. Het was de Nederlandse arts Herman Boerhaave (1668-1783) die ontdekte dat voor het maken van azijn alcohol én lucht noodzakelijk waren, de ontdekking van de azijnzuurbacteriën liet nog wel even op zich wachten. Dat gebeurde pas in 1863 door de Franse scheikundige en bioloog Louis Pasteur (1822-1895) die ontdekte dat de - zogenoemde - azijnzuurbacteriën verantwoordelijke waren voor dit verzuringproces.

(7064) Bij den Ondergeteekende zijn te bekomen tot Civiele Prijs eene Partij extra grove **BEUKEN KRULLEN**, expresselijk geschaafd voor gebruik van Snel- en Bier-Azijnmakerijen. Adres: Hoogstraat, G, 56, te Rotterdam. *Brieven Franco.* P. LAGENDAAL.

Bron: Algemeen Handelsblad van 18 mei 1864

Azijn, een toevalstreffer

De ontdekking van azijn zal duizenden jaren geleden wel toevallig zijn geweest. Iemand zal ooit eens een kruik wijn (gegist druivensap) vergeten zijn en waarvan later bleek dat de wijn zuur was geworden. Azijn was bekend bij oude cultuurvolkeren als de Egyptenaren, Babyloniers, Grieken en Romeinen. In de Bijbel en ook in sommige streken in Nederland wordt het edik genoemd. Karel de Grote maakte in verordeningen gewag van azijn (aisin). Duidelijk is wel dat sinds men in staat was alcoholhoudende dranken te maken, men ook op eenvoudige wijze azijn wist te bereiden. In de Middeleeuwen waren het vooral de alchemisten die azijn maakten. Zij lieten wijn of bier eenvoudig heel lang in een open vat of fles staan zodat de vloeistof met lucht in aanraking kwam. Het duurde echter nog lang voordat men wist *waarom* en *hoe* dat kwam.

Azijnzuurbacteriën

De azijnzuurbacteriën zijn een familie bacteriën die behoren tot de Acetobacteraceae. Genetisch onderzoek plaatst deze bacteriën bij de Proteobacteria en zij behoren tot de orde van de Rhodospirillales. Deze bacteriën zijn alom aanwezig in de natuur in het water en de lucht. Zij kunnen worden geïsoleerd uit de nectar van bloemen en van beschadigde vruchten. De verspreiding van deze bacteriën gebeurt voornamelijk via fruitvliegen. Zij zijn actief aanwezig in omgevingen waar ethanol wordt gevormd door fermentatie van suikers.

Waarom hout en houtkrullen
Na de toevallige ontdekking van azijn uit bijvoorbeeld wijn bleek dat de gevormde zure vloeistof goed bruikbaar was als conserveringsmiddel en later bleek het nog andere nuttige toepassingen te hebben zoals reinigingsmiddel, onkruidbestrijdingsmiddel en voedingsmiddel. Door deze vindingen en toepassingen werd de productie ervan interessant. Dat geschiedde in eerste instantie in grote houten vaten gevuld met wijn of bier langzaam dat langzaam zuur werd door de inwerking van de zuurstof uit de lucht. Later begon men het proces te versnellen door de vloeistof rond te pompen en er lucht door te leiden. Na de ontdekking van de azijnzuurbacteriën en de vinding dat deze bacteriën ook veelvuldig aanwezig zijn op hout bleek later nog dat deze zich goed hechten aan houtkrullen. Veelal gebruikte men hiervoor de houtkrullen van beukenhout, maar ook andere houtsoorten werden wel gebruikt. Het grotere oppervlak van houtkrullen zorgt voor een intensief contact tussen de aanwezige bacteriën daarop en aanwezige zuurstof. Door de vloeistof in het vat ook rond te pompen ontstaat er een intensief contact tussen de zuurstof in de vloeistof en de bacteriën. Dit in combinatie met een temperatuur van 30 Celsius zorgen voor een optimale azijnzuur productie; deze stop wanneer het gehalte azijnzuur in de vloeistof ongeveer 4 % bedraagt.

Houtschaverij en Azijnmakerij: beide voordeel van krullen
Na de toevallige vinding dat houtkrullen goed bruikbaar zijn bij de productie van azijn werd het voor houtbewerkers interessant om het schaafafval te bewaren en deze commercieel aan te bieden. Op deze wijze werd 'hun afval' een commercieel en waardevol natuurlijk ingrediënt bij het productie proces van azijn.

Azijnsoorten
Afhankelijk van het gebruikte uitgangsmateriaal, wijn, bier, cider en vele andere alcoholhoudende dranken kunnen al dan niet in aanwezigheid van kruiden als uitgangsmateriaal dienen voor de verschillende azijnsoorten die tegenwoordig verkrijgbaar zijn. Al deze natuurlijke bereidingsprocessen vragen relatief veel tijd en zijn kwetsbaar voor allerhande storingen. Azijn moet minstens 4% azijnzuur bevatten, anders mag het geen azijn genoemd worden. Ligt het azijnzuurgehalte onder de 4% dan mag de vloeistof in Nederland niet meer azijn genoemd worden maar edik. Edik is dus een hele lichte 'azijnsoort'. Tegenwoordig wordt azijn mede daarom ook chemisch gemaakt of met speciaal daarvoor gekweekte bacteriën gemaakt. In de chemische productie zet de bacterie ethanol om in acetaldehyde en daarna het acetaldehyde om in azijnzuur. De chemische azijn is goedkoper dan de azijn gemaakt in het traditionele proces en is soms ook sterker. De smaak en geur van de traditionele azijn wordt bepaald door de vaten, het hout en de basisvloeistof. Chemische azijn bevat al die geur- en smaakstoffen niet, die worden later toegevoegd. Aan beide 'azijnsoorten' kunnen allerlei kruiden worden toegevoegd die de azijn een eigen smaak en geur geven.

Boekbespreking

HEIN COOLEN

'A Guide to the Makers of American Wooden Planes', Thomas Elliott, Fifth Edition, Astragal Press 2018.t

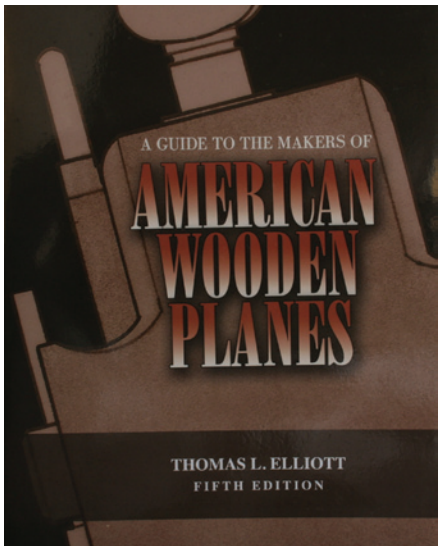

De vraag die onmiddellijk opkomt is waarom het interessant is een boek te bespreken dat reeds een vijfde druk beleeft. Er is echter veel dat deze druk bijzonder aanbevelenswaardig maakt voor iedere liefhebber van handschaven. Dat het een vijfde druk beleeft is op zich reeds uitzonderlijk en zegt ook iets over de niet aflatende belangstelling voor wat toch een zeer gespecialiseerd onderwerp is.

De eerste druk van dit werk verscheen in 1983 aan de hand van Emil en Martyl Pollak, die ook de tweede druk uit 1987 en de derde druk uit 1994 voor hun rekening namen. Het was een van de referentiepunten voor het boek van Gerrit van der Sterre. Voor de vierde druk die in 2001 verscheen deed Martyl Pollak na het overlijden van haar man een beroep op Thomas Elliott als co-auteur, die vervolgens de juist uitgekomen vijfde druk alleen onder zijn naam heeft laten verschijnen.

Thomas Elliott heeft niet stilgezeten in de tussentijd. Dit lijkt in eerste instantie niet zo aangezien het aantal pagina's van 477 is teruggebracht tot 439. Echter dit maskeert een sterk gecomprimeerde en verbeterde lay-out, waardoor het aantal biografische beschrijvingen met 15% kon toenemen tot maar liefst 4590 en het aantal illustraties van schavenmerken tot 6160. Ook zijn 3030 verschillende wiggen afgebeeld om te helpen bij de identificatie. Dat is nog eens wat anders dan in Nederland waar we in totaal ongeveer 150 schavenmakers hebben geïdentificeerd, waarvan slechts een derde met merkteken bekend is. Het mag dan zo zijn dat Amerika een aanzienlijk groter land is maar dit enorme verschil zegt ook iets over de stand van de archieven en de mate waarin een en ander bewaard is gebleven.

Het is ook niet zo dat de schavenmakerij in de V.S. zoveel jonger is. Ofschoon het zwaartepunt hier uiteraard in de 19e eeuw ligt waren de eerste schavenmakers, Francis Nicholson, later opgevolgd door zijn zoon John en slaaf Cesar Chelor, al actief in het begin van de 18e eeuw, slechts enkele decennia na de eerste Engelse schavenmakers. Zij waren gevestigd in New England en maakten schaven in 'yellow birch', een mooie houtsoort die goudbruin kleurt met de tijd. Deze unieke traditie bleef bestaan tot begin 19e eeuw toen de schavenproductie werd overgenomen door makers in New York en de meer zuidelijke gebieden die in beukenhout werkten. Aan de hand van de getoonde wiggen is het voor iedereen mogelijk oude schaven, die ook nog al eens zonder merk opduiken als zodanig te herkennen. Ook is dit handig bij eventuele restauratie. Een uiterst heldere inleiding vergemakkelijkt het overzicht.

Alle merken in het boek zijn voorzien van een indicatie ten aanzien van de zeldzaamheid in de vorm van sterren, waarbij vijf sterren de meest zeldzame categorie met minder dan 10 bekende exemplaren weergeeft. De laagste categorie aangeduid met FF (frequently found) geeft aan dat er meer dan 500 exemplaren van bekend zijn.

De biografische details van de diverse makers zijn bepaald niet spaarzaam. Uiteraard zijn van belangrijke makers die hun stempel drukten op een deel van de productie of een regio meer gegevens opgenomen dan van relatief onbekende makers, maar zelfs bij deze laatsten vinden we de benodigde basisgegevens (voor zover bekend). Als we dan toch nog een puntje van kritiek naar voren moeten brengen dan zou misschien een extra hoofdstuk met daarin de onderliggende verbanden in de tijd en per regio, een soort algemene geschiedenis van de schavenmakerij in de V.S dus het boek meer toegankelijk maken. Echter als naslagwerk is het ongeëvenaard.

Dit boek past in een reeks van schavenboeken die inmiddels in meerdere landen zijn verschenen. Niettemin legt deze editie de lat erg hoog voor de komende herziening van het Engelse schavenboek, Goodman's 'British Planemakers' waaraan Jane Rees jarenlang heeft gewerkt en dat februari 2020 moet verschijnen.

Regionale bijeenkomst 21 september in Delft

John Boele

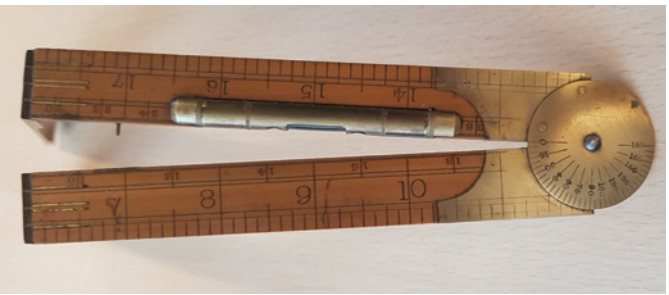

Al hoewel de opkomst deze keer wat lager was dan normaal, hebben we toch weer een zeer interessante middag gehad. Opnieuw kwamen er bijzondere en onbekende voorwerpen op tafel die soms tot lange discussies leidden. Een bijzondere roffelschaaf, een Noorse variant op de bekende verstelbare moersleutel, een beitel-kistje van Nooitgedacht, een verzameling duimstokken, een bijzondere schaaf gemaakt van zamac (als in de Dinkey Toys) met veel verstelmogelijkheden, en een snijpasser voor de zadelmaker. En dan is opsomming nog niet compleet. Na afloop mochten we met Willem en Gerrit Mensert nog even hun speciale tentoonstelling over de VOC in de Gouden Eeuw bewonderen. Bijzonder knap wat zij in een korte periode voor elkaar en bij elkaar hebben gekregen.

Inhoud van deze A & G Kroniek

Van de voorzitter	2
Najaarsbijeenkomst 2019	3
Programma Najaarsbijeenkomst 2019	5
Routebeschrijving	6
Agenda ledenvergadering	7
Jaarverslag 2018-2019	8
Verantwoording Financiën	10
Gang van zaken veiling	11
Veilingstukken najaar 2019	12
Verslag voorjaarsexcursie 2019 naar Xanten	14
Topstukken bij de veiling	16
Werkzaamheden secretaris A&G	17
Vraag & Aanbod	17
Verslag 3e regiobijeenkomst regio Noord	18
Azijn en houtkrullen	20
Boekbespreking	22
Regionale bijeenkomst Delft	23

De A&G Kroniek verschijnt tweemaal per jaar.
Redactie: John Boele

Redactieadres:
John Boele
Westerdreef 52
2152 CS Nieuw-Vennep
Tel: 0252 689228
Email: john.boele@gmail.com

Niets in deze uitgave mag, op welke wijze dan ook, worden gekopieerd en/of vermenigvuldigd zonder schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging Ambacht & Gereedschap.

Ledenadministratie: Ria van den Bunt,
administratie@ambachtengereedschap.nl
Boedelcommissie: Jan Blaas, Jo Jacobs en Gerrit Snoek
Bankrekening: IBAN: NL15 INGB 0000 3007 41
BIC: INGBNL2A
t.n.v. Ambacht en Gereedschap

Bestuur Vereniging Ambacht & Gereedschap

Voorzitter:

Hein Coolen
voorzitter@ambachtengereedschap.nl
Diepenbrocklaan 4a
6711 GN Ede
Tel. (0318) 61 43 73

Secretaris:

Cees van der Graaf
secretaris@ambachtengereedschap.nl
Schuwacht 140
2941 EH Lekkerkerk
Tel. (0180) 66 36 88

Penningmeester:

Rijk van den Bunt
penningmeester@ambachtengereedschap.nl
Zeisterweg 2
3931 MG Woudenberg
Tel. (033) 286 1719

Leden:

Jan Blaas
boedelcommissie@ambachtengereedschap.nl
Platanenlaan 13
3911 PA Rhenen

Hans van Meijel
h.vanmeijel@home.nl
Haag 22a
5815 CB Merselo
Tel. (0478) 54 62 61

Jo Jacobs
Sint-Crispijnstraat 17
5211 ZC 's-Hertogenbosch
tel: (06) 5471 1272

www.ambachtengereedschap.nl